

Ερωτισμός, φαντασιώσεις και εξουσία

Στο τελευταίο της βίντεο, με τίτλο «Twilight», η αμερικανίδα Youtuber Natalie Wynn με αφορμή τη ρομαντική νουβέλα φαντασίας *Twilight* ξεδιπλώνει αριστοτεχνικά τη δυναμική μεταξύ αναπαράστασης, έρωτα, σεξ, φαντασίωσης, επιθυμίας, εξουσίας και εαυτού, μέσα από αναφορές που αντλούν από την ψυχανάλυση, τη λογοτεχνική κριτική, τη θεολογία και τις σπουδές φύλου. Σε ένα οπτικοακουστικό δοκίμιο τριών ωρών απελευθερώνει την ανθρωπινή σεξουαλικότητα και τον ερωτισμό από τις δομιστικές και ιστορικοιστικές απλουστεύσεις.

Η αφήγηση

Υπάρχει σχεδόν από πάντα η αφήγηση πως οι γυναίκες (που δεν μπορούμε παρά να είμαστε θύματα και χειραγωγησίμες από την πατριαρχία) διαβάζουμε τα «λαθος» βιβλία. Στις αρχές του αιώνα ήταν το *Twilight*, το 2010 ήταν το *50 Shades of Gray*. Γενικά, το σχήμα «άπειρη, αθώα, μάλλον φτωχή νεανίδα» και «μεγαλύτερος, ισχυρότερος, με μια κάποια διαστροφούλα/βίτσιο, άνδρας» παίζει ήδη από το *Περηφάνια και Προκατάληψη* και τη *Τζέιν Έιρ*. Το '70 είχαμε το πρώτο φεμινιστικό ράπισμα από τη Germaine Greer στο *Η γυναίκα ενυόχος*, που μας είπε πως οι ρομαντικές νουβέλες που διαβάζουμε είναι βασικά «η λατρεία των γυναικών στις ιδίες τους τις αλυσίδες», μία, υποτίθεται, από τις πολλές εκφράσεις του εσωτερικευμένου μισογυνισμού.

Ο ηθικός πανικός γύρω από το είδος των ερωτικών/σεξουαλικών αναπαραστάσεων που περιλαμβάνει βία, εξουσία, ασυμμετρία, «οριακές» πρακτικές (βλ. σαδομαζοχισμός) κ.λπ., προκύπτει από τη σύγχυση που έχουν οι άνθρωποι για το πώς λειτουργούν οι σεξουαλικές φαντασιώσεις. Η Nancy Friday στο *Οι σεξουαλικές φαντασιώσεις των γυναικών*, 50 χρόνια πριν, μας αποκάλυψε το μοσαϊκό των γυναικείων φαντασιώσεων, που καθόλου τρυφερές, λουλουδάτες και εξωστρεφικές δεν είναι. Οι φαντασιώσεις δεν είναι (όλες τουλάχιστον) ευχές προς πραγματοποίηση. Είναι η κατασκευή πλαισίων όπου ικανοποιούνται συναισθηματικές ανάγκες με σκοπό την επίτευξη της ευχαρίστησης. Μία τέτοια κρίσιμη ανάγκη είναι αυτή της ασφάλειας, και το βιβλίο του Michael Bader *Ερωτικές επιθυμίες και φαντασιώσεις* (εκδόθηκε έναν περίπου χρόνο πριν από τον Κέλευθο) έχει ακριβώς αυτό στο επίκεντρο και εξηγεί πλήρως γιατί οι άνθρωποι φαντασιώνονται με υλικά (και) τη βία, την ασυμμετρία ισχύος, τα έμφυλα και ρατσιστικά στερεότυπα κ.α.

Για τον Σαρτρ είμαστε καταδικασμένοι να είμαστε ελεύθεροι. Καταδικασμένοι γιατί το να είσαι ελεύθερος, άρα να επιλέγεις (και ακόμα και αν δεν επιλέγεις συνιστά και αυτό μια επιλογή) είναι δύσκολο. Το να αφαιρέσει κάποιος/α από τους ώμους σου το βάρος της επιλογής και να σου υποδείξει πως σήμερα θα φας τρία μπιζέλια, καθόλου κρέας, αλλά όσο παγωτό θες (όπως στη ταινία του 2002 *Η Γραμματέας*) έχει μια τρομερά καθυ-

σαστική επίδραση. Στον ερωτισμό, η αποποίηση της ευθύνης απελευθερώνει. Και τελικά, αποτελεί δική σου επιλογή το να μην έχεις εσύ την επιλογή.

Όταν αναλύεις τον ερωτισμό με αλτουσεριανούς όρους

Η πολεμική που είχε εξαπολυθεί γύρω από το *50 Shades of Gray* με είχε ενοχλήσει τόσο ως φεμινίστρια, καθώς οι «ευγενείς» φωνές της κριτικής ήταν ριζοπάστριες φεμινίστριες που υποδείκνυαν τι μπορεί και τι δεν μπορεί μια γυναίκα να απολαμβάνει, όσο και ως υπέρμαχο του BDSM, αφού η πλειονότητα της BDSM κοινότητας υπερέβαλε θεωρώντας ότι το βιβλίο δυσφημεί το BDSM που έχει πρωτόκολλα και SSC* συμβόλαια σφραγισμένα με βουλοκέρι. Από τη μια, η φεμινιστική κοινότητα αγνόησε την πολυπόθητη αυτονομία και αυτενέργεια του υποκειμένου και, από την άλλη, η BDSM κοινότητα αγνόησε αυτό που περιγράφει η Colette Soler στο *Τι Έλεγε ο Λακάν για τις γυναίκες* (Ερατώ 2015): «Όχι μόνο είναι αδύνατο να συναφθεί συμβόλαιο με την ενόρμηση, αλλά προπαντός είναι αδύνατο να συναφθεί συμβόλαιο με τον Άλλον που εξ' ορισμού είναι εκτός συμβολαίου».

Αυτά συμβαίνουν όταν ταυτίζεις, πρώτον, τη φαντασίωση με την πραγματικότητα και, δεύτερον, την τέχνη με την πραγματικότητα. Αυτά συμβαίνουν όταν αναλύεις τον ερωτισμό με αλτουσεριανούς όρους. Φυσικά, δεν ισχυρίζεται κα-

“ Η σεξουαλικότητα και ο ερωτισμός έχουν ψυχαναλυτικές καταβολές και καμία μαρξιστική ή φεμινιστική ανάλυση περί ανάπτυξης της συνείδησης στην τάδε ή δείνα κατεύθυνση δεν μπορεί να την μετασχηματίσει, ως εάν να ήταν το κράτος, τα σχολεία ή η αφαιμάξη υπεραξίας. ”

νείς/καμία πως οι φαντασιώσεις δημιουργούνται σε κενό αέρος και πως δεν συνδέονται με τον ιστορικό άνθρωπο. Για παράδειγμα, φετιχοποιείται ο άνδρας καθηγητής ως «daddy», γιατί στον πολιτισμό μας ο άνδρας καθηγητής φέρει κύρος, σοφία κ.λπ. Σε έναν πολιτισμό που δεν θα υπήρχαν άνδρες καθηγητές ή δεν θα συμβολοποιούσαν αυτά τα χαρακτηριστικά, μάλλον δεν θα τους φετιχοποιούσαμε κιόλας.

Η λίμπιντο γελά μες τη μούρη του λόγου

Ωστόσο, η σεξουαλικότητα δεν είναι άλλη μια όψη της κοινωνικής μας θέσμησης σαν όλες τις άλλες, και γι' αυτό διαχάστηκαν τη δεκαετία του '80 οι φεμινίστριες, αν και μετά από αυτούς τους πολέμιους δεν συνεχίστηκε αυτό το ντιμπέιτ. Έτσι, έχουμε οδηγηθεί στη σημερινή παγίδα να κατηγορείται ως «κακή φεμινίστρια», επειδή σε ελκύει ο πολύ αρρενωπός άνδρας, ενώ μάλλον για να είσαι καλή φεμινίστρια θα πρέπει να σου αρέσει ο λιγότερο binary, πιο ανδρόγυνος υποθέτω, άνδρας), ή να ερμηνεύεται το γεγονός ότι η No1 κατηγορία πορνό που αποδεδειγμένα παρακολουθούν οι γυναίκες είναι το λεσβιακό ως εσωτερικευση της ανδρικής ματιάς και επιθυμίας (δεν ξεφρονίζεις με τίποτα δηλαδή).

Εκτιμώ πως, μέχρι στιγμής, μεγαλύτερο έδαφος κερδίζει το sex-negative επιχείρημα του '80 σε σχέση με το sex-positive. Πέρα από το προσωπικό βάρος που ρίχνουν στην καθημία μας όλες αυτές οι επικρίσεις και ερμηνείες της σεξουαλικότητάς μας, συνιστούν και μια κοινωνική οπισθοδρόμηση. Η σεξουαλικότητα και ο ερωτισμός έχουν ψυχαναλυτικές καταβολές και καμία μαρξιστική ή φεμινιστική ανάλυση περί ανάπτυξης της συνείδησης στην τάδε ή δείνα κατεύθυνση δεν μπορεί να την μετασχηματίσει, ως εάν να ήταν το κράτος, τα σχολεία ή η αφαιμάξη υπεραξίας. Η Natalie Wynn το συνοψίζει στην φράση «η λίμπιντο γελά μες τη μούρη του λόγου», φράση που εντάσσεται στην ανύψωση του Jacques Andr για το ασυνείδητο στο *Η ανδρική σεξουαλικότητα* (Πατάκης, 2019): «Το ασυνείδητο είναι πολύ λιγότερο ιστορικό απ' ό, τι φαίνεται».

Αγγελίνα Γιαννοπούλου

*SSC: safe, sane and consensual (ασφαλές, συνετό, συναινετικό). Η καθοδηγητική αρχή εξάσκησης του BDSM.